

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Т.в.о. ректора

Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

доктор юридичних наук, професор

Заслужений діяч науки і техніки України,

підполковник поліції

Олександр ЮНІН

2021

ВИСНОВОК

**Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ
щодо дисертації Лук'яненко Тетяни Володимирівни на тему «Теоретико-
правова характеристика права дитини на захист від усіх форм насильства
в Україні», поданої на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань
08 «Право» зі спеціальності 081 «Право», затвердженої Вченою радою
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ
від 30 листопада 2018 року, протокол №3**

ВИТЯГ

**з протоколу засідання фахового семінару кафедр загальноправових
дисциплін, теорії та історії держави і права, адміністративного права,
процесу та адміністративної діяльності, кримінального процесу,
кримінального права та кримінології від
19 листопада 2021 року**

Присутні:

доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України
Наливайко Л.Р., доктор юридичних наук, професор Боняк В.О., доктор
юридичних наук, професор Ільков В.В., доктор юридичних наук, професор
Грицай І.О. (науковий керівник), доктор юридичних наук, професор
Миронюк Р.В., доктор юридичних наук, професор Собакарь А.О., доктор
юридичних наук, професор Чаплинський К.О., доктор юридичних наук,
професор Логвиненко Б.О., доктор юридичних наук, професор Золотухіна Л.О.,
доктор юридичних наук, доцент Добробог Л.М., доктор юридичних наук,
доцент Савіщенко В.М., доктор юридичних наук, доцент Завгородній В.А.,
доктор юридичних наук, доцент Селіхов Д.А., доктор юридичних наук, доцент
Обушенко Н.М., кандидат юридичних наук, доцент Нестерцова-Собакарь О.В.,
кандидат юридичних наук, доцент Сердюк І.А., кандидат юридичних наук,
доцент Орлова О.О., кандидат юридичних наук, с.н.с. Березняк В.С., кандидат
юридичних наук, доцент Талдикін О.В., кандидат юридичних наук, доцент

Сердюк Л.М., кандидат юридичних наук, доцент Самотуга А.В., кандидат юридичних наук, доцент Степаненко К.В., кандидат юридичних наук, доцент Тищенко І.О., кандидат юридичних наук Кулініч О.О, кандидат юридичних наук Мінакова Є.В., кандидат юридичних наук Чепік-Трегубенко О.С.

У фаховому семінарі через платформу Zoom також взяли участь доктор юридичних наук, професор Пальченкова В.М. (Національний університет «Запорізька політехніка», м. Запоріжжя), доктор юридичних наук, професор Кучук А.М. (Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка, м. Суми), доктор юридичних наук, професор Камінська Н.В. (Інститут законодавства Верховної Ради України), доктор юридичних наук, професор Мінка Т.П. (Університет митної справи та фінансів, м. Дніпро), кандидат юридичних наук, доцент Передерій О.С. (Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, м. Харків).

З присутніх – 18 докторів юридичних наук та 13 кандидатів юридичних наук – фахівців за профілем поданої на розгляд дисертації.

ПОРЯДОК ДЕННИЙ:

Обговорення дисертаційної роботи Лук'яненко Тетяни Володимирівни на тему «Теоретико-правова характеристика права дитини на захист від усіх форм насильства в Україні», поданої на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 081 «Право» щодо її рекомендації для попереднього розгляду та захисту у разовій спеціалізованій вченій раді.

Рецензенти:

1. Наливайко Лариса Романівна – професор кафедри загальноправових дисциплін Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор.

2. Боняк Валентина Олексіївна – завідувач кафедри теорії та історії держави і права Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор.

СЛУХАЛИ:

Доповідь здобувача ступеня доктора філософії Лук'яненко Т.В. по темі: дисертаційної роботи «Теоретико-правова характеристика права дитини на захист від усіх форм насильства в Україні», що подається на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 081 «Право».

Доповідачка обґрунтувала актуальність обраної теми, визначила мету, задачі, методологію, об'єкт і предмет дослідження, виклала основні наукові

положення та висновки, що виносяться на захист, відзначила науково-практичну значущість роботи, а також поінформувала присутніх про апробацію результатів дослідження.

Дисертант зазначила, що За будь-яких історичних обставин у розвинутих демократичних суспільствах існують питання, гострота яких завжди залишається незмінною. Одне з таких питань – захист дитини, створення безпечних умов для її розвитку. Історія показує, що кожному суспільству потрібні зусилля для захисту прав дитини, і що заклики забезпечити дітям щасливе дитинство слід завжди підкріплювати законодавчими актами та ефективною практикою органів публічної влади в інтересах дітей. У всесвітньо визнаному каталозі прав дітей актуальністю вирізняється право дитини на захист від усіх форм насильства, адже безпечне існування дитини і захист дитинства лежать в основі концепції природних прав людини.

Україна як суб'єкт міжнародного права має міжнародно-правові зобов'язання, що обумовлені підписанням Конвенції ООН про права дитини та пов'язані із забезпеченням надійного захисту дітей від будь-яких форм насильства та експлуатації. Ефективне впровадження і застосування у національних правовідносинах міжнародних стандартів у сфері прав дитини є вагомим аргументом при взаємодії з міжнародними організаціями у питаннях євроатлантичної інтеграції. Сьогодні системні реформи, розпочаті в Україні, об'єктивно супроводжуються труднощами в економічному, політичному, соціальному житті, що стає причиною збільшення випадків насильства щодо дітей. Особливо гостро стоять питання забезпечення права дитини на захист від усіх форм насильства в сім'ї, навчальних закладах та у зоні воєнних дій і збройних конфліктів.

Останнім часом в Україні політиці протидії насильству щодо дітей приділяють значну увагу, було внесено зміни до Закону України «Про охорону дитинства» та інших нормативно-правових актів, спрямованих на підвищення рівня ефективності діяльності органів публічної влади в напрямку створення безпечних для розвитку дитини умов. Однак залишається багато невирішених питань у правовому регулюванні права дитини на захист від усіх форм насильства, потребує комплексного і системного підходу визначення теоретичних основ реалізації права дитини на захист від усіх форм насильства, правового аналізу стану усіх головних елементів, що складають політику попередження насильства щодо дітей в Україні, практики захисту дітей від насильства на тлі посилення євроатлантичної інтеграції.

Висновки і узагальнення зазначених авторів заклали основу розуміння проблематики права дитини на захист від усіх форм насильства. Разом із тим, сучасний її стан потребує значного доопрацювання, особливо в межах науки теорії держави і права, у якій питання права дитини на захист від усіх форм насильства не набули належного висвітлення. В умовах становлення і розвитку України як правової держави право дитини на захист від усіх форм насильства

потребує глибокого теоретичного аналізу, комплексного вивчення змісту та структури, створення правових умов практичної реалізації.

Усе вищенаведене з урахуванням сучасних демократичних перетворень та процесу євроінтеграції зумовило вибір теми, визначення мети та завдань дисертаційної роботи.

Структура та обсяг дисертації зумовлені метою і логікою дослідження. Робота складається з анотації державною та англійською мовами, вступу, трьох розділів, які об'єднують вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел, додатків.

Практичне значення отриманих результатів полягає у можливості їх використання у науково-дослідній сфері; у нормотворчій діяльності держави; у сфері правозастосування; у навчально-методичному процесі; в інформаційно-аналітичній сфері.

По завершенню доповіді Лук'яненко Т.В. присутніми були поставлені такі **запитання**:

Добробог Л.М.: Шановна дисертантка, враховуючи, що цілісний механізм забезпечення прав і свобод дитини в Україні досі знаходиться у стані динамічного розвитку, на скільки можливо виділяти механізм забезпечення права дитини на захист від усіх форм насильства у якості його структурного елементу?

Відповідь: насильство – це одне з найпоширеніших порушень прав дітей, що здійснюється як на загальносоціальному, так і на приватному рівні. Реагування на насильство, яке зазнають діти потребує цілісного, системного підходу, тому утворення механізму забезпечення права дитини на захист від усіх форм насильства є виправданим і своєчасним. Він є складовою механізму забезпечення прав і свобод дитини в Україні, і динамічно розвивається у його структурі. При цьому у повній мірі сформованим його визнати не можна.

Завгородній В.А.: Інституційний механізм забезпечення права дитини на захист від усіх форм насильства в Україні авторка визначає як сукупність соціальних норм та додає до них систему органів публічної влади. При цьому, дослідники переважно під інституційною системою мають на увазі систему інституцій – органів публічної влади, громадських об'єднань, підприємств установ, організацій тощо. Уточніть структуру інституційного механізму?

Відповідь: у правничій та управлінській літературі домінують два підходи до трактування інститутів. У рамках першого підходу інститути визначаються як сукупність правових норм і правил, що регулюють певну сферу. У рамках другого – як певні утворення, організації, установи, чи об'єднання. Часто дослідники вдаються і до поєднання вказаних підходів. Інституційний механізм забезпечення права дитини на захист від усіх форм насильства в Україні – це «суб'єктний» механізм, що визначає порядок дії та взаємодії суб'єктів такого права: суб'єктів публічної влади та безпосередньо дитини.

Камінська Н.В.: Ви зазначаєте, що злочини проти дітей свідчать про збереження у суспільній свідомості стереотипу про неповноцінність дітей як

суб'єктів соціуму. У всіх суспільствах продовжує існувати і так зване структурне насильство, яке легітимно і представлено в культурі, соціальних символах, традиціях і ритуалах. Обґрунтуйте, про які прояви насильства в Україні йдеться та які пропозиції щодо удосконалення чинного законодавства Ви можете запропонувати?

Відповідь: «структурне насильство» відрізняється від «персонального» відсутністю суб'єкта, який здійснює насильство, натомість причини його мають структурний (економічний чи політичний) характер. Діти, які системно страждають від структурного насильства, зокрема: недосконалої системи попередження насильства органами опіки в будинках сімейного типу; неприйнятної системи інституційного (інтернатного) догляду та виховання дітей; відсутністю організаційно-правових умов доступу до самозахисту своїх прав; байдужості до дітей, які перебувають в складних життєвих обставинах; недостатньої соціальної інтеграція дітей-ромів та ін.

Логвиненко Б.О.: Авторка вдається до осмислення бездіяльності як форми насильства щодо дитини, але не достатньо зрозуміло до якого виду насильства авторка відносить такі прояви, як умисний недогляд за дитиною?

Відповідь: говорячи про насильство щодо дітей, часто вживають два основних поняття: власне насильство щодо дітей та жорстоке поводження з дітьми. Насильство над дітьми включає відсутність виховання та піклування над дітьми батьками, особами-опікунами чи сторонніми людьми, які займаються доглядом за дітьми. Насильство над дітьми може включати в себе нехтування, зловживання або нездатність, небажання чи невміння виховання і турботи за дітьми від батьків чи інших осіб, що призводить до фактичної або потенційної шкоди дитині. Залежно від наслідків, яких завдає така бездіяльність, умисний недогляд може бути віднесений як до фізичного, так і до психологічного насильства.

Талдикін О.В.: Стрімкий розвиток інформаційних технологій призвів до поширення в онлайн-середовищі небезпечних тенденцій, які несуть загрозу життю і здоров'ю дітей. Спілкуватися, підтримувати стосунки, шукати і обмінюватися інформацією, – є позитивною стороною інтернет-комунікацій. І в той же час це дає можливість дітям здійснювати напади на однолітків або ж стати жертвою насильства. Які, на Вашу думку, необхідні правові заходи щодо зменшення та запобігання насильства над дітьми з використанням інформаційно-комунікаційних технологій?

Відповідь: недостатня увага з боку батьків та порушення соціальної адаптації роблять віртуальний світ доступним і привабливим для дитини, кіберпростір стає для неї важливішим за реальне життя. Тому завданням суспільства та держави є формування умов безпечного використання дітьми інформаційно-комунікаційних технологій і здійснення контролю за забезпеченням та дотриманням цих умов. Одним із головних завдань протидії насильству над дітьми з використанням інформаційно-комунікаційних технологій є не лише створення ефективної системи підтримки та роботи з випадками насильства, а,

насамперед, потреба термінового врегулювання правових аспектів запобігання та подолання кібербулінгу та онлайнової сексуальної експлуатації дітей. Наразі в Україні існують певні перешкоди щодо впровадження такої роботи. Так, розслідування таких випадків не входить до переліку завдань як підрозділів ювенальної превенції, так і кіберполіції. Відсутні правила чи протоколи, які б регламентували співпрацю та координацію між підрозділами під час слідства або між цими органами та органами досудового розслідування чи прокуратури. Немає спеціалізованого органу, якому б окремо доручалося розслідування випадків онлайнової сексуальної експлуатації та насильства над дітьми.

Степаненко К.В.: Шановна дисертантка, Ви наголошуєте на посиленні тенденції інкорпорації правового прецеденту у національну правову систему. Якою є роль судового прецеденту права дитини на захист від усіх форм насильства в Україні?

Відповідь: важливу роль у забезпеченні права дитини на захист від усіх форм насильства в Україні відіграють слідчі, прокурорські, судові й інші юрисдикційні органи з їх значною правоохоронною та правозастосовною практикою, які, на нашу думку, мають більш активно застосовувати правовий прецедент, корегуючи тим самим реалізовану ними правову політику, перевіряючи її на життєвість і ефективність. Важливою ознакою правового прецеденту є його перспективність, яка відображає потенційну можливість соціального регулятора стати нормою права, тобто «формально-юридичним» джерелом права у зв'язку з його соціальною важливістю та необхідністю. Для цього є відповідні правові підстави, визначені, наприклад, положеннями Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини». Така правова діяльність здатна виявляти слабкі і сильні сторони правової політики протидії усім формам насильства щодо дитини в Україні, вносити необхідні пропозиції і рекомендації з її вдосконалення.

Після відповідей на запитання було озвучено висновок наукового керівника – доктора юридичних наук, професора, академіка Національної академії наук вищої освіти України Грицай Ірини Олегівни. У висновку охарактеризовано здобувачку, як наполегливу та відповідальну аспірантку, яка під час підготовки роботи проявила активність, продемонструвала творчий підхід до вирішення поставлених задач та здатність до самостійного наукового пошуку.

Науковий керівник зазначила, що Лук'яненко Т.В. повністю виконала освітньо-наукову програму підготовки доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право. Також наголошено на тематиці опублікованих статей, апробації результатів дослідження, науковій новизні, практичному значенні отриманих результатів.

Підкреслено, що обрана дисертанткою тема дослідження є актуальною та такою, що представляє теоретико-прикладне значення. Для досягнення поставленої мети і задач цієї дисертації Тетяна Володимирівна вірно визначила

об'єкт, предмет і методи дослідження. Чітке знання предмету дослідження дозволило дисертантці вивести відповідні науково обґрунтовані висновки як до розділів, так і в цілому до дисертації.

Також Ірина Олегівна зазначила, що здобувачка скрупульозно намагалася максимально повно та детально розглянути кожне питання плану дисертаційної роботи, що супроводжувалося використанням як довідкової, так і спеціальної наукової літератури. Дисертанткою було проведено необхідний обсяг роботи з опрацювання значного переліку наукових, законодавчих та інших джерел за темою дослідження. Дисертація Лук'яненко Т.В. була перевірена на наявність текстових запозичень, в результаті, чого зроблено висновок про те, що робота є самостійною, не містить ознак плагіату і може бути допущена до захисту.

Таким чином, дисертаційна робота Лук'яненко Тетяни Володимирівни на тему «Теоретико-правова характеристика права дитини на захист від усіх форм насильства в Україні» виконана на високому науковому та методологічному рівнях та відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненнями від 03 квітня 2019 року № 283), п. 10 Порядку присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 року № 167 і може бути рекомендована до захисту у спеціалізованій вченій раді.

Після цього слово було надано **рецензентам** наукової праці:

Доктор юридичних наук, професор Наливайко Л.Р. відзначила високий рівень наукового дослідження Лук'яненко Т.В. Наголосила, що Відповідно до Конституції України людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, безпека є найвищою соціальною цінністю, а первинним обов'язком держави – забезпечити та захистити права і свободи людини. Однак, особливої уваги та захисту потребує така категорія осіб, як діти.

На сучасному етапі розвитку людства у світі кожного року близько 1,7 млрд дітей стають жертвами насильства. Насильство щодо дітей є грубим порушенням їх прав, воно ставить під загрозу соціальний розвиток дітей і впливає на реалізацію ними інших своїх прав. Насильство щодо дітей може виражатися у багатьох формах, зокрема, фізичне і принизливе покарання, торгівля людьми, шкідлива практика, пов'язана із національними традиціями, сексуальна експлуатація та зловживання, вербування в збройні сили. Й хоча сьогодні різні міжнародні урядові та неурядові організації створюють ефективні механізми протидії насильству щодо дітей, разом із тим для прийняття міжнародних угод в цій сфері важливо розробити універсальні теоретичні та юридичні розробки. Неоцінений внесок з метою подолання юридичних колізій та прогалин у міжнародній практиці протидії дитячому насильству здійснюють правники-науковці. Дослідники мають для цього багато

актуального матеріалу, сконцентрованого у суспільних відносинах, що виникають за участю неповнолітніх.

В Україні насильство щодо дітей є достатньо розповсюдженим явищем, а держава самотійно не в змозі ефективно протидіяти проявам різного виду насильства щодо дітей. Важливо наголосити, що насильство має негативний руйнівний довгостроковий вплив на дітей та відбувається у різноманітних місцях та обставинах: в сім'ї, школі, соціальних мережах, установах, на роботі, у суспільстві, у період збройного конфлікту на Сході та в умовах стихійних лих. Сьогоднішній стан з проблемою подолання насильства щодо дітей в Україні робить цю тему вкрай актуальною та затребуваною, а теоретичні наукові дослідження права дитини на захист від усіх форм насильства об'єктивно потребують свого вираження у правових відносинах. Тож, дослідження Лук'яненко Тетяни Володимирівни є актуальним та своєчасним.

Дисертація Лук'яненко Т.В. викладена на високому науковому рівні, ключові проблеми чітко сформульовані, наукові положення, що характеризуються високим ступенем обґрунтованості та достовірності, а також висновки та рекомендації мають значення для теоретико-правової науки.

Зміст дисертації цілком відображає особливості та логіку предмету дослідження й передбачає ґрунтовний аналіз як теоретичних проблем з тематики дисертаційної роботи, так і низки практичних питань щодо правотворчості та правозастосування у сфері права дитини на захист від усіх форм насильства в Україні.

Сформульована мета та завдання вказують на глибину наукового пошуку, його комплексний характер та новаційний підхід дисертантки до дослідження права дитини на захист від усіх форм насильства в Україні. Чітко виділені об'єкт та предмет дослідження.

Аналіз структури дисертаційної роботи вказує на те, що основний зміст роботи логічно пов'язаний з метою, задачами, об'єктом і предметом дослідження. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, що включають вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел, додатків.

У цілому науковий рівень дисертації дозволяє надати позитивну оцінку роботи, визнати її завершеною й такою, в якій автору вдалося досягти визначеної мети.

Дисертація з дотриманням наукового стилю, оформлена згідно нормативних вимог і стандартів, що передбачені для такого виду наукових праць.

Разом із тим, як і при дослідженні будь-якої складної і нової проблематики, у дисертаційній роботі Лук'яненко Т.В. містяться окремі дискусійні положення, які можуть стати підґрунтям наукової дискусії та напрямами для подальшої наукової розробки теми.

1. Дисертантка аналізує нормативно-правові засади та перспективи вдосконалення законодавства у сфері права дитини на захист від усіх форм

насильства в Україні. Однак, проблеми реалізації фактично будь-яких прав, у тому числі і досліджуваного, неможливо вирішити лише засобами правового регулювання. Тож, без відповіді залишається запитання про те, наскільки ефективно будуть реалізовуватися норми права у сфері права дитини на захист від усіх форм насильства в Україні в умовах сучасної економічної кризи.

2. За даними міжнародних організацій, наслідком пандемії COVID-19 стало зростання випадків домашнього насильства на 70 %. Кількість звернень, які надходять від дітей за період застосування карантинних обмежень в Україні зросла в три рази. Які, на Вашу думку, заходи правового характеру доцільно вжити для відновлення та удосконалення забезпечення права дитини на захист від усіх форм насильства?

3. Обґрунтування потребує положення про те, що «ефективність забезпечення права дитини на захист від усіх форм насильства в Україні залежить від міжнародного механізму, який поділяється на міжнародний конвенційний механізм забезпечення права дитини на захист від усіх форм насильства та міжнародний контрольний механізм забезпечення права дитини на захист від усіх форм насильства». Якою у такому випадку є роль національного механізму у забезпеченні права дитини на захист від усіх форм насильства?

4. Дисертантка стверджує, що «не має значення, у який спосіб буде впроваджено у національне право норми міжнародного права у сфері забезпечення права дитини на захист від усіх форм насильства, головним завданням для України є досягнення бажаної мети створення для дитини безпечних умов життя та розвитку власного потенціалу». Цілком погоджуючись з необхідністю створення якісного механізму захисту прав дитини в Україні, наведене твердження викликає певні побоювання в аспекті забезпечення державного суверенітету.

5. Організаційно-правовий механізм забезпечення права дитини на захист від усіх форм насильства в Україні має включати в себе засоби соціального та правового характеру із необхідним громадським контролем щодо ефективності їх застосування. Деталізуйте, будь ласка, як чином реалізовується громадський контроль в контексті досліджуваної проблематики, які можуть бути його форми?

Наведені зауваження, першочергово, свідчать про складність та актуальність обраної дисертанткою тематики та не мають істотного впливу на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи Лук'яненко Тетяни Володимирівни. Дослідження Лук'яненко Т.В. «Теоретико-правова характеристика права дитини на захист від усіх форм насильства в Україні» відповідає спеціальності 081 «Право».

Таким чином, можна зробити висновок, що дисертаційна робота Лук'яненко Тетяни Володимирівни «Теоретико-правова характеристика права дитини на захист від усіх форм насильства в Україні» виконана на високому

науковому та методологічному рівнях та відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненнями від 03 квітня 2019 року № 283), п. 10 Порядку з присудження ступеня доктора філософії затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 року № 167.

Доктор юридичних наук, професор Боняк В.О. відзначила достатній фаховий рівень дисертаційної роботи Лук'яненко Т.В., виконаного на актуальну тему, істотне теоретичне і прикладне наукове обґрунтування висновків і пропозицій.

Теоретико-правові наукові дослідження, присвячені трансформаційним змінам в українському суспільстві, вказують як на позитивні, так і на негативні тенденції. Однією з проблем, яка привертає увагу дослідників та експертного середовища в останній період є насильство, що особливо актуалізувалось за період пандемії. Поширення різних форм насильства, обумовлене і збройним конфліктом на Сході України, і суспільним напруженням та економічною нестабільністю, і криміналізацією суспільства загалом. Охоплюючи різні верстви та групи населення, насильство наносить особливо непоправну шкоду дітям, що підтверджується міжнародною статистикою.

Нинішня система захисту прав дітей в Україні має низку обмежень, часто не може розв'язати ключові проблеми, і її зусилля залишаються фрагментарними. Україні не вистачає належних механізмів направлення до спеціалізованих служб, особливо для дітей, що постраждали від насильства, сексуальної експлуатації чи гендерного насильства. Окрім того, потребують вдосконалення процеси збору, аналізу, розповсюдження та використання даних про насильство над дітьми та гендерне насильство.

Як зазначає дослідниця, сучасний стан забезпечення права дитини на захист від усіх форм насильства потребує значного доопрацювання, особливо в межах науки теорії держави і права, у якій питання права дитини на захист від усіх форм насильства не набули належного висвітлення. В умовах становлення і розвитку України як правової держави право дитини на захист від усіх форм насильства потребує глибокого теоретичного аналізу, комплексного вивчення змісту та структури, створення правових умов практичної реалізації.

Наведені аргументи та обставини обумовлюють актуальність обраної здобувачкою тематики та свідчать про їх достатність для висновку про те, що проведене дослідження є актуальним.

Зауважила, що рецензована праця має комплексний, системний характер і відзначається відповідним рівнем наукових узагальнень. Дисертація має чітку структуру: складається зі вступу, двох розділів та семи підрозділів.

Основні положення, висновки і пропозиції, що містяться у роботі, характеризуються послідовністю, аргументованістю та завершеністю.

Разом із вищевказаним, необхідно звернути увагу на те, що представлена дисертація, як і інші подібні роботи, не позбавлена певних недоліків, особливо враховуючи комплексність та масштабність дослідження. Деякі із сформульованих висновків, пропозицій та рекомендацій є дискусійними, або такими, що потребують додаткового пояснення:

1. Потребує уточнення позиція авторки про те, що забезпечення права дитини на захист від усіх форм насильства в Україні включає такі складові, як: 1) сприяння реалізації (гарантування); 2) охорона; 3) захист. Категорія «забезпечення» у поєднанні з певним правом включає перш за все, реалізацію, утвердження і відтворення. Втім це дійсно дискусійне питання, яке зумовлене неоднозначним розумінням і тлумаченням категорій «забезпечення», «механізм», отож потребує уточнення.

2. Авторка зазначає, що сприяння реалізації права дитини на захист від усіх форм насильства здійснюється шляхом формування загальносоціальних та юридичних гарантій. Але цілісна система гарантій права дитини на захист від усіх форм насильства у загальних висновках дисертації не запропонована. Уточніть яким Ви вбачаєте зміст і структуру таких гарантій.

3. Структурними елементами будь-якого правового механізму є: 1) нормативно-правова основа; 2) суб'єкти; 3) системоутворюючі зв'язки – мета, форми, способи. Зупиніться на обґрунтуванні останнього елементу механізму забезпечення права дитини на захист від усіх форм насильства.

4. Дискусійним є ототожнення організаційно-правового механізму забезпечення права дитини на захист від усіх форм насильства в Україні з механізмом забезпечення права на захист, що існує як окреме право людини. Враховуючи, що ціле складно визнати частиною цілого, конкретизуйте співвідношення вказаних механізмів.

5. У дослідженні одночасно використовуються такі терміни, як «попередження», «припинення», «запобігання», «протидія» у поєднанні з «наси́льством щодо дітей». Поясніть, як співвідносяться вказані терміни у дослідженні з акцентом на мету її використання.

Висловлені зауваження істотно не впливають на загальну високу оцінку дисертації Лук'яненко Т.В. та носять дискусійний характер, тим більше, якщо мати на увазі важливість проблематики, яку досліджує здобувачка, масштабність завдань, які вона ставить перед собою.

Подана дисертація є самостійною завершеною науково-дослідною роботою, в якій отримані нові, науково обґрунтовані результати, що вирішують важливе теоретико-правове завдання юридичної науки. Зміст дисертації Лук'яненко Т.В. «Теоретико-правова характеристика права дитини на захист від усіх форм насильства в Україні» відповідає спеціальності 081 Право.

Враховуючи викладене, можна зробити висновок, що дисертаційна робота Лук'яненко Тетяни Володимирівни «Теоретико-правова характеристика права дитини на захист від усіх форм насильства в Україні» виконана на

високому науковому та методологічному рівнях та відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах) затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненнями від 03 квітня 2019 року № 283), п. 10 Порядку з присудження ступеня доктора філософії затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 року № 167.

В обговоренні дисертаційної роботи брали участь:

Кандидат юридичних наук, доцент Орлова О.О. відзначила, що дослідження Лук'яненко Тетяни Володимирівни виконане на актуальну тему, становить собою внесок у розвиток вітчизняної юридичної науки, її зміст відповідає заявленій дисертанткою науковій спеціальності. Актуальність обраної теми дослідження, полягає, насамперед, у спробі автора комплексно дослідити право дитини на захист від усіх форм насильства в Україні. Науковець позитивно оцінила дослідження здобувачки, підкресливши його самостійний, творчий та завершений характер.

Дисертація виконана на належному теоретико-методологічному рівні, є цілісним фундаментальним дослідженням, відрізняється глибиною правового аналізу. У роботі відображено цілу низку наукових положень і практичних рекомендацій, які спрямовані на вдосконалення механізму реалізації права дитини на захист від усіх форм насильства в Україні.

Доктор юридичних наук, доцент Добробог Л.М. акцентувала увагу на актуальності та змістовності роботи. Відзначила її теоретичну та соціальну значущість й практичну спрямованість. План дисертації є логічно послідовним, відповідає змісту проблеми, що досліджується. Виклад матеріалу є логічним і системним, висновки отримали належне наукове та практичне обґрунтування. Як підсумок зазначила, що дисертація Лук'яненко Тетяни Володимирівни на тему «Теоретико-правова характеристика права дитини на захист від усіх форм насильства в Україні» підготовлена на достатньому високому освітньо-науковому рівні, заслуговує на позитивну оцінку та може бути рекомендована до захисту в разовій спеціалізованій вченій раді.

Доктор юридичних наук, доцент Завгородній В.А. наголосив на тому, що подана робота є ґрунтовним дослідженням, наукова достовірність якого обумовлена значною мірою й тим, що автор проаналізував представницький бібліографічний та емпіричний матеріал. Її зміст відповідає заявленій дисертантом науковій спеціальності, отримані результати піддані апробації. Зміст роботи доводить, що здобувач у цілому вирішила поставлені завдання, а отже, досяг визначеної мети щодо розв'язання конкретного наукового завдання, що має важливе значення для правничої науки. Ця дисертація має логічний і завершений характер. Робота оформлена відповідно до існуючих вимог та може бути віднесена до зразкових. Однак лаконічність в деяких положеннях вступу та загальних висновків ще більше підвищить її змістовну точність та ясність.

Дисертація Лук'яненко Тетяни Володимирівни на тему «Теоретико-правова характеристика права дитини на захист від усіх форм насильства в Україні» є завершеною, самостійною науковою працею та може бути рекомендована до публічного захисту в разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 «Право».

Доктор юридичних наук, професор Логвиненко Б.О. наголосив, що високий ступінь наукової обґрунтованості результатів виконаного дослідження, що у концентрованому вигляді знайшли відображення у сформульованих дисертантом наукових положеннях, висновках та рекомендаціях, забезпечено методологічним і теоретичним обґрунтуванням його вихідних положень; застосуванням комплексу наукових методів, адекватних об'єкту, предмету, меті й завданням дослідження. Здобувачкою коректно визначено об'єкт, предмет, методи, мету та завдання дисертаційної роботи, в якій комплексно опрацьовано широке коло питань, пов'язаних з правом дитини на захист від усіх форм насильства в Україні. Поглибленими є теоретична, нормативна та емпірична бази дослідження.

Борис Олексійович резюмував, що дисертація Лук'яненко Тетяни Володимирівни на тему «Теоретико-правова характеристика права дитини на захист від усіх форм насильства в Україні» відповідає встановленим чинним законодавством вимогам, які висуваються до даного виду робіт, і може бути рекомендована до розгляду та захисту у разовій спеціалізованій вченій раді.

Кандидат юридичних наук, доцент Степаненко К.В. наголосив, що подана робота є ґрунтовним дослідженням, наукова достовірність якого обумовлена значною мірою й тим, що авторка проаналізувала значний обсяг бібліографічного та емпіричного матеріалу. Як висновок зазначено, що зміст роботи відповідає заявленій здобувачкою науковій спеціальності; дисертація може бути рекомендована до публічного захисту в разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 «Право».

Доктор юридичних наук, професор Собакарь А.О. відзначив актуальність теми дисертаційної роботи, правильно обрані методи дослідження, з урахуванням поставленої мети, а також об'єкта та предмета дослідження. Наголосив, що робота вирізняється науковою новизною, свідченням чого є сформульовані автором висновки та пропозиції щодо удосконалення чинного законодавства щодо права дитини на захист від усіх форм насильства в Україні. У роботі використано сучасну систему методології, характерну для наукових правових досліджень, зокрема, філософські, загальнонаукові та спеціальні методи наукового пізнання.

Собакарь А.О. резюмував, що дисертація Лук'яненко Тетяни Володимирівни на тему «Теоретико-правова характеристика права дитини на захист від усіх форм насильства в Україні» відповідає визначеним чинним законодавством вимогам, які висуваються до даного виду робіт і може бути рекомендована до розгляду та захисту у разовій спеціалізованій вченій раді.

Доктор юридичних наук, професор Мінка Т.П. відзначила важливість та значущість теми дослідження для розвитку правової держави та громадянського суспільства в Україні. Вказала на достатню джерельну базу та вдало обрану методологію наукового дослідження, що забезпечила отримання достовірних та науково-обґрунтованих результатів. Суттєва кількість результатів дослідження одержана вперше, окремі положення удосконалено та дістали подальшого розвитку. Положення з різним ступенем новизни містяться у кожному підрозділі дисертаційної роботи.

Заслуговує на увагу положення дисертації про те, що досліджено право дитини на захист від усіх форм насильства з найбільш повним урахуванням його теоретико-правових, методологічних та практичних особливостей, визначено основні сучасні наукові аспекти у сфері забезпечення права дитини на захист від усіх форм насильства в Україні та перспективні напрями подальшого дослідження права дитини на захист від усіх форм насильства у межах комплексного міжгалузевого інституту прав людини. Набули подальшого розвитку висновки про можливість сприйняття та застосування кращих міжнародних практик попередження насильства щодо дітей, у зв'язку із чим правове регулювання права дитини на захист від усіх форм насильства в Україні запропоновано оптимізувати за такими напрямками: 1) прийняти окремий закон про права дитини, включаючи передбачене міжнародними угодами право на захист від усіх форм насильства; 2) доповнити Сімейний кодекс України, Кодекс України про адміністративні правопорушення, Закон України «Про освіту» положеннями, які впроваджують таку форму насильства, як інформаційне насильство, а також підвищують рівень суб'єктності дитини у правовідносинах, пов'язаних із її захистом від усіх форм насильства; 3) закріпити на законодавчому рівні правовий статус Уповноваженого з прав дитини, як це відбувається в окремих зарубіжних країнах, а також запровадити інститут Уповноваженого з прав дитини на місцях;

Як підсумок, Мінка Т.П. наголосила, що дисертаційна робота Лук'яненко Тетяни Володимирівни на тему «Теоретико-правова характеристика права дитини на захист від усіх форм насильства в Україні» підготовлена на достатньому науковому та методологічному рівні і може бути рекомендована до розгляду та захисту в разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 «Право».

Оцінюючи у цілому основні результати дослідження, учасниками фахового семінару зроблено висновок, що вони є належним чином обґрунтованими, містять наукову новизну, мають як наукове, так і практичне значення, а отже, дисертаційну роботу Лук'яненко Тетяни Володимирівни на тему «Теоретико-правова характеристика права дитини на захист від усіх форм насильства в Україні» рекомендовано до розгляду та захисту в разовій спеціалізованій вченій раді.

ВИСНОВОК

**про наукову новизну, теоретичне та практичне значення
результатів дисертації Лук'яненко Тетяни Володимирівни на тему
«Теоретико-правова характеристика права дитини на захист від усіх форм
наси́льства в Україні», поданої на здобуття ступеня доктора філософії в
галузі знань 08 «Право» зі спеціальності 081 «Право»**

Обґрунтування вибору теми дослідження. За будь-яких історичних обставин у розвинутих демократичних суспільствах існують питання, гострота яких завжди залишається незмінною. Одне з таких питань – захист дитини, створення безпечних умов для її розвитку. Історія показує, що кожному суспільству потрібні зусилля для захисту прав дитини, і що заклики забезпечити дітям щасливе дитинство слід завжди підкріплювати законодавчими актами та ефективною практикою органів публічної влади в інтересах дітей. У всесвітньо визнаному каталозі прав дітей актуальністю вирізняється право дитини на захист від усіх форм насильства, адже безпечне існування дитини і захист дитинства лежать в основі концепції природних прав людини.

Україна як суб'єкт міжнародного права має міжнародно-правові зобов'язання, що обумовлені підписанням Конвенції ООН про права дитини та пов'язані із забезпеченням надійного захисту дітей від будь-яких форм насильства та експлуатації. Ефективне впровадження і застосування у національних правовідносинах міжнародних стандартів у сфері прав дитини є вагомим аргументом при взаємодії з міжнародними організаціями у питаннях євроатлантичної інтеграції. Сьогодні системні реформи, розпочаті в Україні, об'єктивно супроводжуються труднощами в економічному, політичному, соціальному житті, що стає причиною збільшення випадків насильства щодо дітей. Особливо гостро стоять питання забезпечення права дитини на захист від усіх форм насильства в сім'ї, навчальних закладах та у зоні воєнних дій і збройних конфліктів.

Останнім часом в Україні політиці протидії насильству щодо дітей приділяють значну увагу, було внесено зміни до Закону України «Про охорону дитинства» та інших нормативно-правових актів, спрямованих на підвищення рівня ефективності діяльності органів публічної влади в напрямку створення безпечних для розвитку дитини умов. Однак залишається багато невирішених питань у правовому регулюванні права дитини на захист від усіх форм насильства, потребує комплексного і системного підходу визначення теоретичних основ реалізації права дитини на захист від усіх форм насильства, правового аналізу стану усіх головних елементів, що складають політику попередження насильства щодо дітей в Україні, практики захисту дітей від насильства на тлі посилення євроатлантичної інтеграції.

Вітчизняній правовій науці відомі дослідження, об'єктом яких ставали

права дитини, ці наукові праці дають загальне уявлення про науковий стан та подальшу перспективу розробки важливих питань, пов'язаних із охороною дитинства. Значний внесок у дослідження теоретико-правових аспектів процесу становлення, розвитку та функціонування прав дитини здійснили такі українські науковці, як О. Анатолієв, І. Бандурка, С. Коталейчук, Н. Крестовська, С. Несинова, Н. Оніщенко, Н. Опольська, Н. Ортинська, С. Саблук та ін. Безпосередньо питання попередження насильства щодо дітей з різних галузей права досліджували М. Веселов, П. Зеленьак, О. Коломоець, Л. Левицька, Н. Лесько, О. Шевченко-Бітенська та ін. Окремі аспекти вказаної проблеми аналізували С. Алексєєв, С. Бобровник, К. Волинка, І. Грицай, С. Гусарєв, Л. Дубчак, О. Зайчук, А. Заєць, Р. Калюжний, В. Копейчиков, А. Кучук, С. Лисенков, М. Матузов, Л. Наливайко, О. Наливайко, В. Нерсисянц, М. Орзіх, О. Петришин, О. Петришин, В. Погорілко, П. Рабінович, М. Хавронюк, Ю. Шемшученко та інші вчені. Загальне уявлення про правовий статус дитини в різних правових системах дозволили скласти праці В. Абрамова, Б. Барбари, Ж. Баттогтоха, М. Блека, Н. Кантвелла, Б. Кларка, О. Лактункіної, Л. Лейбланка, М. Пайса, Т. Плата, Д. Старма, Д. Тодреса, Х. Трипеля, Ф. Фабріціуса, Е. Ферхеллена, Т. Хаммарберга, С. Харта, Р. Шельдена, Д. Штурма, М. Ерлі та інших зарубіжних авторів.

Висновки і узагальнення зазначених авторів заклали основу розуміння проблематики права дитини на захист від усіх форм насильства. Разом із тим, сучасний її стан потребує значного доопрацювання, особливо в межах науки теорії держави і права, у якій питання права дитини на захист від усіх форм насильства не набули належного висвітлення. В умовах становлення і розвитку України як правової держави право дитини на захист від усіх форм насильства потребує глибокого теоретичного аналізу, комплексного вивчення змісту та структури, створення правових умов практичної реалізації. Зазначені аргументи зумовили вибір теми, визначення мети та завдань дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Робота виконана відповідно до загальноуніверситетської теми наукових досліджень Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ «Теоретико-методологічні та прикладні проблеми державотворення та правотворення в Україні» (реєстраційний номер 0118U100436). Обрана тема дослідження пов'язана із виконанням Державної соціальної програми «Національний план дій щодо реалізації Конвенції ООН про права дитини» на період до 2021 року, затвердженої Постановою Кабінету Міністрів України від 30 травня 2018 р. № 453, та Національної стратегії у сфері прав людини, затвердженої Указом Президента України від 24 березня 2021 року № 119/2021 (§ 18). Положення дисертації відповідають Примірному переліку та опису предметних напрямів досліджень в межах спеціальності 081 «Право», затверджені Наказом МОН № 1477 від 28.12.2018 р.

Мета і завдання дослідження. *Мета* дослідження полягає у здійсненні теоретико-правового і теоретико-методологічного аналізу права дитини на захист від усіх форм насильства та розробці науково-обґрунтованих пропозицій для удосконалення його правового регулювання і забезпечення.

Для досягнення зазначеної мети поставлено такі *завдання*:

- визначити стан та перспективу наукових розробок щодо права дитини на захист від усіх форм насильства в Україні, з'ясувати прогалини у його науковому забезпеченні та сформулювати напрями власного наукового пошуку;
- дослідити теоретико-методологічні аспекти права дитини на захист від усіх форм насильства в Україні;
- сформулювати поняття та визначити структуру права дитини на захист від усіх форм насильства в Україні;
- проаналізувати правову основу забезпечення права дитини на захист від усіх форм насильства в Україні, визначити шляхи оптимізації правового регулювання права дитини на захист від усіх форм насильства;
- дослідити теоретико-правові питання правового регулювання права дитини на захист від усіх форм насильства в зарубіжних країнах та застосування цього досвіду в Україні;
- дослідити міжнародно-правовий механізм забезпечення права дитини на захист від усіх форм насильства в Україні;
- визначити теоретико-правові основи інституційного механізму забезпечення права дитини на захист від усіх форм насильства в Україні;
- проаналізувати організаційно-правові засоби забезпечення права дитини на захист від усіх форм насильства в Україні, визначити напрямки їх вдосконалення та застосування у національному праві.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають у процесі правового регулювання та забезпечення права дитини на захист від усіх форм насильства в Україні.

Предмет дослідження – теоретико-правова характеристика права дитини на захист від усіх форм насильства в Україні.

Методологія і методи дослідження. Методологічною основою праці є система філософських, загальнонаукових та спеціальних методів наукового пізнання. За допомогою *історико-правового та порівняльного методів* досліджувалися основні етапи розвитку права дитини від усіх форм насильства в Україні (підрозділи 1.1, 2.1). Для з'ясування стану наукової розробки проблем реалізації права дитини від усіх форм насильства в Україні застосовувалися *порівняльний та формально-логічні методи, метод аналізу і синтезу* (розділи 1–2). З метою дослідження проблем забезпечення державою права дитини на захист від усіх форм насильства використані *логіко-семантичний метод, метод порівняння, аналізу і синтезу та формально-логічний метод* (підрозділи 3.2, 3.3). За допомогою *логіко-семантичного методу, методу порівняння, аналізу і синтезу* визначено поглиблений понятійний апарат з окресленої проблематики,

а також прогалини у законодавстві щодо діяльності органів публічної влади у сфері забезпечення права дитини на захист від усіх форм насильства в Україні (підрозділи 2.1, 2.2). Використання *структурно-логічного, порівняльно-правового та класифікаційного методів* допомогло дослідити теоретико-правові питання щодо забезпечення права дитини на захист від усіх форм насильства в навчальних закладах, в сім'ї та у зоні воєнних дій і збройних конфліктів (розділ 3). *Системний метод* застосовано під час дослідження системи нормативно-правового забезпечення права дитини на захист від усіх форм насильства в Україні (підрозділ 2.2). *Порівняльно-правовий метод* сприяв вивченню зарубіжного досвіду правового регулювання права дитини на захист від усіх форм насильства та його застосування в Україні (підрозділ 2.3). У процесі дослідження застосовано й інші методи дослідження.

Використання зазначених методів у комплексі та взаємозв'язку дозволило здобути науково-обґрунтовані та достовірні результати, підвищити наукову цінність та практичне значення дисертації.

Наукова новизна одержаних результатів. Дисертація є одним із перших в українській юридичній науці комплексним дослідженням права дитини на захист від усіх форм насильства в Україні із використанням сучасних методів пізнання, з урахуванням вітчизняної та зарубіжної практики забезпечення права дитини на захист від усіх форм насильства, новітніх досягнень правової науки. Основні положення, які містять елементи наукової новизни, полягають у такому:

у перше:

– досліджено право дитини на захист від усіх форм насильства з найбільш повним урахуванням його теоретико-правових, методологічних та практичних особливостей, визначено основні сучасні наукові аспекти у сфері забезпечення права дитини на захист від усіх форм насильства в Україні та перспективні напрями подальшого дослідження права дитини на захист від усіх форм насильства у межах комплексного міжгалузевого інституту прав людини;

– право дитини на захист від усіх форм насильства запропоновано розглядати як закріплений в міжнародному та національному праві правовий статус дитини, комплекс її можливостей та зобов'язань держави із попередження і припинення будь-яких форм насильства у різних місцях та за різними обставинами для забезпечення нормального життя та гармонійного розвитку дитини;

– право дитини на захист від усіх форм насильства досліджено як багаторівневу правову конструкцію, що складається з наступних головних елементів: 1) правові джерела права дитини на захист від усіх форм насильства; 2) державно-правовий механізм забезпечення права дитини на захист від усіх форм насильства; 3) методи пізнання та тлумачення права дитини на захист від усіх форм насильства;

удосконалено:

– структуру насильницьких дій, що вчиняються щодо дитини: 1) форми (види) насильства: а) фізичне насильство; б) психологічне насильство; в) сексуальне насильство; г) економічне насильство; д) інформаційне насильство, та 2) місце та обставини застосування насильницьких дій: а) навчальні заклади; б) родини; в) організовані робочі місця; г) громади; д) воєнні дії та збройні конфлікти.

– поняття правової політики протидії насильству щодо дітей в Україні як науково обґрунтованої, системної і послідовної діяльності органів публічної влади республіканського і місцевого рівня із створення ефективного механізму правового регулювання відносин в цій сфері, із використанням сучасних правових засобів, а також її здійснення в рамках права і відповідно до принципів правової держави, з метою забезпечення вільного існування кожної дитини в Україні незалежно від її іманентних ознак, створення атмосфери несприйняття насильства щодо дитини, залучення до цього процесу суб'єктів громадянського суспільства;

– методологію дослідження прав дитини шляхом переосмислення системи методів у дослідженні права дитини на захист від усіх форм насильства із такими основними висновками: 1) права дитини є певним ґносеологічним інструментом правової науки, що дозволяє вивчити проблему співвідношення права і закону щодо неповнолітніх; 2) права дитини виступають як засіб побудови нормативного матеріалу, оскільки значний обсяг норм права, що стосується правового статусу дитини, може стати безпосередньо предметом окремого нормативно-правового акту; 3) при реалізації юридичних норм права дитини виступають інструментом тлумачення норм права у правовідносинах за участю неповнолітніх;

– поняття міжнародний контрольний механізм забезпечення права дитини на захист від усіх форм насильства в Україні як діяльності міжнародних органів, що здійснюється на основі міжнародних договорів і полягає у перевірці відповідності дій нашої держави прийнятим на себе зобов'язанням з метою повного та неухильного забезпечення права дитини на захист від усіх форм насильства;

– систему суб'єктів забезпечення права дитини на захист від усіх форм насильства в Україні шляхом: 1) перепідпорядкування Радника – уповноваженого президента України з прав дитини та дитячої реабілітації Кабінету Міністрів України, розширення його компетенції, зокрема наділення функціями незалежного експерту з розслідування актів сексуального насильства щодо дітей; 2) створення у структурі Комітету Верховної Ради України з питань прав людини, деокупації та реінтеграції тимчасово окупованих територій у Донецькій, Луганській областях та Автономної Республіки Крим, міста Севастополя, національних меншин і міжнаціональних відносин підкомітету з питань захисту прав дітей;

– організаційно-правовий механізм забезпечення права дитини на захист від усіх форм насильства в Україні через впровадження юридичної відповідальності за свідоме ухиляння від обов'язку посадової особи повідомляти про загрозу життю або здоров'ю дитини, та засобів, спрямованих на відновлення порушеного права дитини, компенсацію дитині за завдання матеріальної та моральної шкоди внаслідок насильницьких дій;

набуло подальшого розвитку:

– правове регулювання права дитини на захист від усіх форм насильства в Україні шляхом внесення змін та доповнень до Законів України «Про охорону дитинства», «Про освіту», Сімейного кодексу України, Кодексу України про адміністративні правопорушення;

– наукові положення про генезис та стан наукової розробки питань утвердження права дитини на захист від усіх форм насильства в Україні через пропозицію поширення та публічного обговорення висновків комплексних міжгалузевих праць щодо вдосконалення законодавства та практики забезпечення органами публічної влади права дитини на захист від усіх форм насильства;

– вирішення теоретико-прикладних проблем впровадження у національне право України міжнародного механізму забезпечення права дитини на захист від усіх форм насильства за такими головними напрямками як: 1) визначення механізму впровадження у національне право норм міжнародного права щодо забезпечення права дитини на захист від усіх форм насильства, та 2) визначення правових засобів впровадження у національне право результатів міжнародного механізму забезпечення права дитини на захист від усіх форм насильства;

– висновки про можливість сприйняття та застосування кращих міжнародних практик попередження насильства щодо дітей, у зв'язку із чим правове регулювання права дитини на захист від усіх форм насильства в Україні запропоновано оптимізувати за такими напрямками: 1) прийняти окремий закон про права дитини, включаючи передбачене міжнародними угодами право на захист від усіх форм насильства; 2) доповнити Сімейний кодекс України, Кодекс України про адміністративні правопорушення, Закон України «Про освіту» положеннями, які впроваджують таку форму насильства, як інформаційне насильство, а також підвищують рівень суб'єктності дитини у правовідносинах, пов'язаних із її захистом від усіх форм насильства; 3) закріпити на законодавчому рівні правовий статус Уповноваженого з прав дитини, як це відбувається в окремих зарубіжних країнах, а також запровадити інститут Уповноваженого з прав дитини на місцях;

– наукові підходи до визначення наступних напрямків нормативно-правового забезпечення права дитини на захист від усіх форм насильства в Україні: 1) утвердження ідеології протидії усім формам насильства щодо дитини, та 2) розвиток джерел права (нормативної основи) для ефективного

правового регулювання відносин між відповідними суб'єктами щодо забезпечення права дитини на захист від усіх форм насильства.

Практичне значення одержаних результатів. Сформульовані в дисертації пропозиції та висновки можуть бути використані:

- у науково-дослідній сфері – для подальшого вивчення проблематики права дитини від усіх форм насильства в Україні та вдосконалення механізмів його забезпечення (акт впровадження у наукову діяльність Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ від 13.10.2021 р.);

- у нормотворчій діяльності держави – як теоретичний матеріал для визначення загальних закономірностей при підготовці й прийнятті нормативно-правових актів, що регулюють право дитини на захист від усіх форм насильства в Україні;

- у сфері правозастосування – у практичній діяльності органів публічної влади, зокрема під час забезпечення права дитини на захист від усіх форм насильства в Україні (акт впровадження у діяльність служби у справах дітей Дніпропетровської обласної державної адміністрації від 27.10.2021 р.);

- у навчально-методичному процесі – при підготовці підручників, навчальних посібників, розробці навчальних програм та методичних рекомендацій, а також при викладанні таких навчальних дисциплін як «Теорія держави і права», «Актуальні проблеми теорії держави і права», «Теорія та практика правозастосування», «Міжнародний захист прав людини», «Практика Європейського суду з прав людини» тощо (акт впровадження у навчальний процес Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ від 08.10.2021 р.);

- в інформаційно-аналітичній сфері – для розповсюдження інформації про право дитини на захист від усіх форм насильства в Україні серед учених, посадових осіб органів державної влади, представників громадянського суспільства тощо.

Апробація результатів дисертації. Висновки та пропозиції в межах питань, що досліджувалися, були оприлюднені та обговорювалися на всеукраїнських та міжнародних науково-практичних конференціях і семінарах: «Актуальні проблеми реалізації прав і свобод людини в умовах глобалізації» (м. Черкаси, 1-2 листопада 2018 р.); «Актуальні проблеми державотворення, правотворення та правозастосування» (м. Дніпро, 08 грудня 2018 р.); «Eastern European Conference of Management and Economics» (м. Любляна, 24 травня 2019 р.); «Правова держава: історія, сучасність та перспективи формування» (м. Дніпро, 22 лютого 2019 р.); «Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти» (м. Дніпро, 15 березня 2019 р.); «Національна безпека: теоретичні та прикладні аспекти» (м. Дніпро, 13 березня 2020 р.); «Актуальні проблеми державотворення, правотворення та правозастосування» (м. Дніпро, 10 грудня 2019 р.); «International Science Group» (м. Едмонтон, 13-14 квітня 2020 р.).

Публікації. Основні теоретичні положення і висновки дослідження відображено у 13 наукових працях, з яких: 4 – статті у наукових фахових виданнях України, 1 – стаття в зарубіжному виданні, 8 – матеріали конференцій.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, які об'єднують вісім підрозділів, висновку, списку використаних джерел.

Список публікацій здобувача за темою дисертації

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Симоненко Т. В. Генезис та сучасний стан наукової розробки теоретико-правових питань утвердження права дитини на захист від усіх форм насильства в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2018. № 6. С. 56-60. URL: http://www.lsej.org.ua/6_2018/14.pdf
2. Симоненко Т. В. Поняття та ознаки права дитини на захист від усіх форм насильства в Україні: теоретико-правовий аналіз. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 2. С. 188-193.
3. Симоненко Т. В. Теоретико-правова характеристика інституційного механізму забезпечення права дитини на захист від усіх форм насильства в Україні. *Науковий вісник УжНУ. Серія «Право»*. 2019. № 56. Том 1. С. 30-33.
4. Симоненко Т. В. Впровадження у національне право України міжнародного механізму забезпечення права дитини на захист від усіх форм насильства: загальнотеоретичний аспект. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція*. 2019. № 37. С. 22-26.
5. Симоненко Т. В. Правове забезпечення права дитини на захист від усіх форм насильства в Україні: теоретико-правові питання. *Recht der Osteuropäischen Staaten (Німеччина)*. 2019. № 1. С. 162-166.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

6. Симоненко Т. В. Теоретична та практична значимість наукових досліджень права дитини на захист від усіх форм насильства. *Актуальні проблеми реалізації прав і свобод людини в умовах глобалізації*: матер. Всеукр. наук.-практ. конф. м. Черкаси, 1-2 листопада 2018 р. Черкаси: Східноєвропейський університет економіки і менеджменту, 2018. С. 26-27.
7. Симоненко Т. В. Методологія дослідження права дитини на захист від усіх форм насильства в Україні. *Актуальні проблеми державотворення, правотворення та правозастосування*: матер. Всеукр. наук. сем. м. Дніпро, 08 грудня 2018 р. Дніпро: ДДУВС. С. 103-104.
8. Симоненко Т. В. Теоретичні основи впровадження у національне право України норм міжнародного права щодо забезпечення права дитини на захист від усіх форм насильства. *Eastern European Conference of Management and Economics: Proceedings of the 1st International Scientific Conference*. Ljubljana, May 24, 2019. Ljubljana: Ljubljana School of Business, 2019. С. 338-340.

9. Симоненко Т. В. Право дитини на захист від усіх форм насильства в Україні у сучасних правових дослідженнях. *Правова держава: історія, сучасність та перспективи формування*: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. м. Дніпро, 22 лютого 2019 р.: у 2 ч. Дніпро: Видавець Біла К. О., 2019. С. 144-146.

10. Симоненко Т. В. Право дитини на захист від насильства у системі забезпечення національної безпеки України. *Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти*: матер. III Міжнар. наук.-практ. конф. м. Дніпро, 15 березня 2019 р. Дніпро: ДДУВС, 2019. С. 69-70.

11. Симоненко Т. В. Міжнародний механізм забезпечення права дитини на захист від усіх форм насильства. *Національна безпека: теоретичні та прикладні аспекти*: матер. IV Міжнар. наук.-практ. конф. м. Дніпро, 13 березня 2020 р. Дніпро: ДДУВС. С. 71-73.

12. Лук'яненко Т. В. Інституційний механізм забезпечення права дитини на захист від усіх форм насильства в Україні. *Актуальні проблеми державотворення, правотворення та правозастосування*: матеріали наук. семінару м. Дніпро, 10 грудня 2019 р.; Проєкти учасників V Міжнародного студентського саміту «Права людини в умовах сучасних глобалізаційних викликів» м. Дніпро, 18-19 квітня 2019 р. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2020. С. 104-105.

13. Симоненко Т. В. Практична значимість наукових досліджень права дитини на захист від усіх форм насильства в Україні. *International Science Group*: матер. дистанційної міждисциплінарної міжнародної наук.-практ. конф. м. Едмонтон, 13-14 квітня 2020 р. Канада, 2020. С. 448-450.

Характеристика особистості здобувача. Лук'яненко Тетяна Володимирівна, 1995 року народження, громадянка України, освіта вища, у 2018 році закінчила Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ за спеціальністю «Право».

З вересня 2018 року по червень 2020 рр. – викладач кафедри загальноправових дисциплін юридичного факультету Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ.

З липня 2020 року по жовтень 2021 рр. – юрисконсульт приватного нотаріуса Дніпровського міського нотаріального округу.

З листопада 2021 року до теперішнього часу – помічник приватного нотаріуса Дніпровського міського нотаріального округу.

Загальний стаж роботи в галузі права становить 3 роки.

З вересня 2018 року – аспірант Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ.

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація написана грамотно із використанням сучасної української мови та наукових термінів. Кожний із розділів, підрозділів та пунктів побудовані у логічній послідовності. Усе це забезпечує легкість і доступність сприйняття викладених у дисертації положень.

У результаті попередньої експертизи дисертації Лук'яненко Т.В. і повноти публікацій основних результатів дослідження.

УХВАЛЕНО:

1. Затвердити висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Лук'яненко Тетяни Володимирівни на тему «Теоретико-правова характеристика права дитини на захист від усіх форм насильства в Україні».

2. Констатувати, що за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Лук'яненко Т.В. на тему «Теоретико-правова характеристика права дитини на захист від усіх форм насильства в Україні», подана на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право», відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненнями від 03 квітня 2019 року № 283), п. 10 Порядку присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 року № 167 (зі змінами).

3. Рекомендувати дисертацію Лук'яненко Тетяни Володимирівни на тему «Теоретико-правова характеристика права дитини на захист від усіх форм насильства в Україні» до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 «Право».

Рецензент:

професор кафедри загальноправових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор

22.11.2021

Лариса НАЛИВАЙКО

Рецензент:

завідувач кафедри теорії та історії держави і права
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

22.11.2021

Валентина БОНЯК

Підпис
Лариса Наливайко
ЗАСВІДЧУЮ
фахівць відділу кадрового забезпечення
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ВІДДІЛ
КАДРОВОГО
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ